Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.05.1975, sp. zn. 1 Cz 41/75, ECLI:CZ:NS:1975:1.CZ.41.1975.1

Číslo: 5/1977

Právní věta: Ustanovení § 68 odst. 1 zák. o rod. nedopadá na případy, kdy rodiče nemohou vykonávat rodičovská práva a povinnosti z objektivních důvodů (např. pro duševní poruchu).

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 23.05.1975

Spisová značka: 1 Cz 41/75

Číslo rozhodnutí: 5

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Osvojení

Předpisy: 94/1963 Sb. § 68

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu v Pardubicích byla zrušena ústavní výchova nezletilého P. Š a tento nezletilý byl svěřen do výchovy manželům V. K. a Z. K. Podle odůvodnění tohoto rozhodnutí mělo však jít o opatření podle ustanovení § 69 zák. o rod., tedy o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů. Dalším rozsudkem téhož soudu bylo později vysloveno nezrušitelné osvojení nezletilého P. Š. manžely V. K. a Z. K. Soud vycházel z toho, že otec dítěte dal přivolení k osvojení bez vztahu k určitým osvojitelům a že matka neprojevovala o dítě zájem; rozsudkem okresního soudu v Pardubicích z 8. 8. 1973 byla matka také ve svých rodičovských právech omezena tak, že není oprávněna se stýkat s nezletilým P. Š.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedenými rozsudky o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů a o jeho osvojení byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Soud prvního stupně vyhověl návrhu na svěření nezletilého P. Š. do péče budoucích osvojitelů. Protože nezletilý byl před tím v ústavu na základě rozhodnutí soudu, šlo o opatření podle ustanovení § 69 odst. 2 zák. o rod.; o souhlasu zákonných zástupců dítěte s tímto opatřením tu platí ustanovení § 67 a § 68 zák. o rod. Podle těchto zákonných ustanovení však soud prvního stupně nepostupoval. V době, kdy rozhodoval, byla matka zbavena rodičovských práv rozsudkem okresního soudu v Pardubicích z 11. 7. 1972 č. j. 10 P 102/72-136 (tento rozsudek byl později zrušen ke stížnosti pro

porušení zákona rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR z 23. 2. 1973 sp. zn. 1 Cz 9/73) a otec, který dal souhlas k osvojení předem bez vztahu k určitým osvojitelům, o dítě nejevil zájem. Ke svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů bylo třeba souhlasu opatrovníka ustanoveného dítěti pro řízení o osvojení (§ 68 odst. 2 a § 69 odst. 2 zák. o rod.). Z obsahu spisu, zejména z protokolů o jednání, však nevyplývá, že by opatrovník nezletilého P. Š. s jeho svěřením do péče budoucích osvojitelů projevil výslovný souhlas. Chyběla tedy jedna ze zákonných hmotněprávních podmínek rozhodnutí podle ustanovení § 69 odst. 2 zák. o rod. Kromě toho nebylo důvodu ke zrušení ústavní výchovy, když opatření podle ustanovení § 69 zák. o rod. je opatřením přechodným. Soud prvního stupně také nesprávně ve výroku rozsudku uvedl pouze, že se nezletilý P. Š. svěřuje do výchovy manželů V. K. a Z. K.

Došlo proto tímto rozsudkem k porušení zákona v ustanovení § 153 odst. 1 a § 155 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 45 odst. 1, § 68 odst. 2 a § 69 odst. 1 a 2 zák. o rod.

Také ve svém rozsudku o osvojení nezletilého P. Š. se dopustil soud prvního stupně pochybení. Vycházel z předpokladu, že jde o případ uvedený v ustanovení § 68 zák. o rod., když otec dal přivolení k osvojení předem bez vztahu k určitým osvojitelům, a ohledně matky měl za to, že neprojevila o dítě zájem déle než jeden rok. Soud však nevzal v úvahu, že matka neměla dítě v přímé péči, protože po narození dítěte onemocněla, že o své dítě projevovala mimořádný zájem až do doby, kdy jí byl styk s dítětem znemožněn na základě opatření ústavu, v němž bylo dítě umístěno, a potom na základě rozsudku soudu o zbavení matky rodičovských práv (který později Nejvyšší soud ČSR na základě stížnosti pro porušení zákona zrušil) a že i po zákazu styku s dítětem se matka obracela nejen na soud, ale i na ZV ROH n. p. M., kde pracuje, s žádostí o pomoc při řešení otázky výchovy jejího dítěte. Závěr soudu o kvalifikovaném nezájmu matky o dítě ve smyslu ustanovení § 68 odst. 1 písm. a/ zák. o rod. tedy nemůže obstát.

Bylo však třeba brát v úvahu tu skutečnost, že matka nezletilého P. Š. neměla toto dítě ve své výchově z toho důvodu, že se u ní po porodu projevila duševní porucha; způsobilosti k právním úkonům však zatím zbavena nebyla. Za těchto okolností nelze tu aplikovat ustanovení § 68 odst. 1 zák. o rod., podle něhož není třeba souhlasu rodičů k osvojení, třebaže jsou zákonnými zástupci dítěte, když neprojevili po dobu jednoho roku o dítě opravdový zájem nebo dali přivolení k osvojení předem bez vztahu k určitým osvojitelům. Jiná je totiž situace tam, kde rodič nemůže vykonávat rodičovská práva z objektivních důvodů. V takovém případě musí soudy přihlédnout ke stanovisku rodiče a uvážit je se zřetelem na základní zákony zákona o rodině (srov. čl. VII zák. o rod.), které zaručují ochranu mateřství a rodičovství, a se zřetelem i na to, že výchovné poměry dítěte, které nemůže být z objektivních důvodů vychováváno ve vlastní rodině, je možno uspokojivě řešit i jinou formou než osvojením. Přitom soud nezjišťoval (např. lékařským posudkem, zda je matka dosud stižena duševní poruchou) 1) , jaká je prognóza choroby matky, a zda je či není předpoklad, že bude schopna dítě sama vychovávat.

Kromě toho soud prvního stupně rozhodl o nezrušitelném osvojení dítěte, aniž si vyžádal vyjádření lékaře o zdravotním stavu dítěte, zda se totiž nepříčí účelu osvojení (§ 70 zák. o rod.).

Svým rozhodnutím o osvojení porušil tedy soud prvního stupně zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1, § 132 a § 153 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 67, § 68 odst. 1, písm. a/ a odst. 2, § 69 odst. 2, § 70 a § 74 odst. 1 zák. o rod.

1) Srov. i § 29 odst. 2 o. s. ř.